

Izlet na Trsat.

em, da ste vže mnogokrat slišali o izletih na gore, v mesta, v tuje dežele. Bog ve, kaj ste si mislili, ko ste prvič brali „izlet.“ Ljudje napravljajo izlete — a vender ne morejo leteti, ker nimajo perotnic. Toraj mora pomeniti beseda izlet le toliko, da ljudje veselo in hrepeneče pohitijo kam, kakor prost ptiček iz loga v log.

Ali vi, dragi mi prijatelji, sedaj niste prosti ptički. Šola je, šola; ta je pa vže tako urejena, da mora človek vsako urico porabiti. Sicer se mu koncem leta lahko kaj primeri — vže veste, kaj menim — in tisto je sitna stvar. Ali ker sem prepričan, da ste vsi tisti, ki skačete po „Vrtci“, bistre glavice, vem tudi, da imate kako uro prosto. In glejte, tisto uro vas povabim vse, da izletite z menoj na Trsat. In mi bomo zares izleteli — ker duh in misli lahko letijo; telo pa ne more letati. Toraj le v duhu za menoj! Takoj bomo zopet nazaj. Videli boste, da vam ne bo žal.

Po mnogih stopnicah smo prispeli na vrh griča. E, vidi se vam, da ste mlade krvi. Tako ste jo hencano ubirali, da sem vas komaj dohajal. Sedaj se malo odahnimo pod košatim kostanjem. Kako krasen razgled! Precej pod gričem trsatskim leži Reka — trgovinsko mesto. Ali vže vidim, da vas mesto ne zanima mnogo. Hiše so hiše: nekatere večje, nekatere manjše. Tam se kadi iz tovaren, vlak jo je prikadil s Kranjskega in precej ob naši desnici, kjer se vije voda Reka, žvižga tovornik vozeč hrvaško in ogersko blago. Kaj takega ste vže videli drugodi. Vaši pogledi uhajajo le tje na morje. O ti preljubo morje, kako si lepo! Učili ste se v šoli in iskali na zemljevidu Kvarnerski zaliv. Glejte ga sedaj pred seboj! Tam-le na desni strani ga zagraja ponosna Učka gora, proti jugu ga zapira otok Őrez. Preglejmo to ravnino! Velikanske ladije se zibljejo po njej. Kadi se jim iz dimnikov in za seboj puščajo belo cesto. To so parobrodi. Parni stroj vrti železno vreteno, ki se suče in svedra v vodi, da se ta kar peni — zato je tista bela cesta za barko. S tem vrtenjem pa odganja ladijo pred seboj, da hitro reže morskó gladino.

Upravkar je priplula ladija, katero smo gledali, v pristanišče. Plove bolj počasi in se spretno ogne velikega nasipa, ki je nasut daleč v morje zato, da se razbijajo ob njem valovi, kadar je morje viharno. Za njim so ladije v varnem zavetji.

Parobrod stoji vže mirno. Ali slišite rožljanje verige? — Sedaj spuščajo v morje več stotov težkega mačka ali sidro; ta se usede na tla in zapiči mej skale. Tako je priklenjena ladija, da je ne zibljejo preveč valovi.

Poleg teh velikih ladij plavajo po zalivu male barčice. Te nimajo dimnikov. Narejene so še na jadra. Zato se nam zdi od daleč, kakor bi se labodje vozili po velikem ribniku. Še en pogled na lepo pristanišče, da se nam bolje vtisne v spomin lepa slika, potem pa naprej proti cerkvi.

Le pogledjte jo, kako je veličastna in pomenljiva! Na pročelji so trojna vrata, pa je le ena cerkev — ali ne pomenja to, da so tri božje osebe, pa le en Bog? Nad srednjimi vrati kipi v nebo ličen zvonik. Vselej in vsak se ozre vanj, ko gre

v cerkev. Ali ne pravi zvonik: Kvišku srea, k Bogu svoje misli, ko greš v hišo Gospodovo!

Samo mi ne gremo pri velikih vratih. Stopimo raje pri levih vratih, da pridemo v samostan.

Frančiškani stanujejo v njem ter ljubeznivo sprejemajo popotnike in jim drage volje pokazujejo cerkvene zanimivosti. Gotovo tudi nas ne bodo odslovili. Le poskusimo!

„Cingilink—tink—tink“ zapoje zvonec pri samostanskih vratih. Odpro se in — glejte si no — Teobald, sivi vratar, me je spoznal. Ne bi mislil, da je mož takega spomina. Saj je vže tri leta, kar sem bil na Trsatu.

„Pozdravljeni, pozdravljeni vnovič pri Mamki božji na Trsatu! O jehatka no, kaj imate mladeničkov in dekličkov s seboj! Kje ste jih dobili?“

Tako me ogovarja sivi vratar.

„Ljubi brat Teobald, to so moji Vrtčarji. Vsi so pridne dušice in bistre glavice. Zato smo napravili izlet na Trsat. Sedaj vas pa prosimo, brat Teobald, da bi nam kaj povedali o cerkvi ter razkazali njene svetinje. Radi bi hitro kaj zvedeli in videli. Potem jo moramo pobrati domov. Leto se nagiblje h koncu — in tedaj je dela, da nam stopa pot na čelo.“

„Kako me veseli, draguljčki moji, da ste prišli — da ste le prišli! Kaj pot na čelu! To nič ne dé. Sedaj pozabite ves trud in veselite se, da ste na božji poti. Zakaj, vedite najprej, da je Trsat božja pot — to se pravi, tak kraj, kateri je izbral Bog, da na njem deli posebne milosti in raje uslišuje prošnje vernikov. Ali tisti-le, ki me tako gleda, vže odpira ustnice, da bi prašal, kako je pa Bog pokazal, da bo na tem kraji delil posebne milosti. Jeli, da je tako? — Takoj zveš, ti preljuba radovednost. Le za menoj! Samo glejte tudi pod noge, da kdo ne pade. Zakaj po cerkvi so trije pragi. Zaznamujejo, da je bila hiša božja trikrat povečana. Tukaj ni kaj posebnega, kar bi vas sedaj zanimalo. Stopimo raje za umetno izdelano omrežje, ki loči skrivnostno svetišče od druge cerkve. Za tem omrežjem je kapelica — majhna cerkvica v večji cerkvi. Sedaj pa pogledajte tisto-le sliko na levi steni. Krog majhne hišice je neštevilno ljudstva. Sredi mej njim pa stoji duhovnik. Vidite, kako se mu sveti obraz navdušenja in gorečnosti.

Nekaj veselega pripoveduje ljudstvu. Zakaj to ga verno poslušala in na obrazi se bere ljudem neizrečena radost. In zares je morala biti radost neskončna. Ta duhovnik je župnik Aleksander, ki pripoveduje Trsačanom, da je ono skromno poslopje tista hišica, kjer je živela Marija, kjer je rastlo božje Dete in na vsak migljej slušalo svojega rednika sv. Jožefa. Le pomislite, kako se vi veselite hiše, kjer prebiva vaša dobra mati, kjer se trudi za vas skrbni oče. Veselja vriskate, ko se vračate na počitnice ter iznova zazrete ljubljeno domačo streho. Kako so toraj pač veseli bili srečni Trsačani, ko so imeli pred seboj hišico, v kateri je stanovala Mati vseh ljudi, v kateri je prebival sv. Jožef, varuh nebeškega Dečka, ki je odrešil vesoljni svet! Da se je preselila sveta hišica iz daljnega Nazareta na slovensko zemljo, zgodilo se je tako-le:

Leta 1291. je privihral kruti sultan Bibars ben Dokdar iz Egipta v sveto deželo. Naskočil je trdnjavo Ptolemijado ter jo užugal. Nato je divjal s svojo vojsko po sveti zemlji in premagal vse krščanske posadke ter prelil potoke krvi. Svetišča je skrunil, cerkve izpreminjal v konjarne in orožarne. Cerkev v Nazaretu je imel Turek za to, da so vanjo vlačili nesnago in mrhovino. Bog ve, kaj bi bil storil s sveto hišico? Gotovo bi jo bil razdejal. Ali Bog ni pripustil, da bi oskrunile roparske roke mesto, kjer je bivala najčistejša Devica, kjer je stanoval Bog sam kot ubog človek. Zato je ukazal angeljem, naj odneso svetišče drugam. Nebeški krilatci so hitro izpolnili povelje ter prestavili hišico v noči 10. maja istega leta na trsatski grič. Spustili so stavbico na ravnico, kjer je bil vrt pobožne vdove graščakinje Frankopanske. — O slavnih Frankopanih vam povem pri drugi sliki. — Ko zjutraj 10. maja vstanejo Trsačani, zagledajo ves vrtec v nebeški svitlobi. Začudeni hitijo tja in dobé sredi vrtiča skromno hišico. Nihče ni vedel, odkod je,

čegava je in kaj pomeni. Ali vedeli so dobro, da je nekaj posebnega, nebeškega, prišlo s to hišico na Trsat. Zakaj kdor je molil v tej hišici, dobil je tolažbo in uslišane so bile mnoge prošnje.

Notranjščina hišice je bila podobna cerkvi. Strop je bil modro prebarvan, kakor nebo. Na tem modrem polju so se svetile zlate zvezdice. Spredaj je stal majhen oltar, in na njem je bila podoba križanega Izveličarja.

Prav takrat je ležal na smrtni postelji pobožni župnik trsatski, Aleksander. Čakali so vedno, kdaj zapoje zvonec, znaneč, da je izdihnil svojo sveto dušo gospod Aleksander. Ta je tudi zvedel o čudni hišici. Prosil je Boga in Marijo, naj mu povesta, kaj pomenja ta čudež. Prošnja je bila uslišana. Po noči se mu prikaže nebeška Kraljica. Vsa je bila bela kakor lilija, in krdelo angeljev jo je spremljalo. Ogovorila je prijazno bolnika ter mu rekla:

„Ker si prosil zaupljivo in goreče, vedi, da je ta hišica, ki stoji na grajskem vrtiči, moj nekdanji dom. Tam me je pozdravil angelj Gabrijel, tamkaj se je večlo večila druga oseba sv. Trojice; v tej hiši sem živela s svojim božjim Sinom, v njej molila in delala. V zagotovilo, da si zvedel resnico, ozdravi!“

Nebeška prikazen je izginila — župnik je pa vstal in zdrav hitel naravnost k Marijini hišici. Pokleknil je in goreče zahvaljeval nebeško Kraljico.

Ljudstvo je začudeno gledalo svojega župnika naenkrat zdravega. In tedaj se je dvignil sveti mož ter jim pravil, kaj je slišal in videl po noči — kakor vidite na sliki.

Sedaj pa hitro k drugi podobi na desni strani. Vidite hrabrega vojnika, svetlega viteza, kako pregleduje neko risarijo ter modro meri tla, na katerih se poznajo sledovi.

Ta vitez je ban in knez Nikolaj Frankopan. V roki ima načrt za kapelico, ki jo misli sezidati na tem mestu.

Prej vam moram še povedati nekaj o slavni Frankopanih.

Ko ste šli v cerkev, videli ste gotovo razvaline starega gradu ob levi strani gričevi. To so ostanki gradu vrlih Frankopanov. Ta rodovina je doma v Rimu. Bila je plemenita in bogata. Prej se je zvala Anicejska. Nekoč pa nastane v Rimu velika povodenj. Ljudje so stradali, ker so bili brez pridelka in brez strehe. Tedaj so bogati Anicejci delili kruha mej izstradane ljudi. Ti so jim zato dali častni priimek kruholomci. (Frankopan je laška beseda in pomenja slovenski kruholomec.) Kmalu potem so Frankopani zapustili Rim in prišli v Dalmacijo in tudi na Trsat. Iz njih rodu je bilo 12 banov, hrvaških podkraljev. Mnogo izmej njih je bilo vojskovodij in večih poveljnikov, ki so branili krščanske dežele pred Turki.

Kakor omenjeno je na sliki ban Nikolaj Frankopan. On motri sledove, ki jih je pustila Marijina hišica. Ta je namreč 10. decembra l. 1294. zopet hipoma izginila. Sedaj si mislite silno žalost pobožnih Trsačanov. Kakor so bili poprej vsi prevzeti veselja in sreče, tako jih je sedaj ta izguba potrla tako, da so hodili glasno jokati in pretakati bridke solze na mesto, kjer je stalo preljubo Marijino svetišče. Nobena stvar jih ni mogla utolažiti. Zastonj je bilo vse prigovarjanje župnikovo. Vse selo, vsa okolica je kar plavala v silni žalosti.

Nikolaju se je smililo dobro ljudstvo. Vedel je dobro, da jim ne more vrniti svetišča. Ali hotel je postaviti vsaj spomenik na posvečeno mesto, kjer je stala 3

leta in 9 mesecev nazareška hišica. In prav sedaj pregleduje načrt za Marijino cerkvico, ki naj bi stala na sledovih svete hišice.

Kapelica je bila sezidana — ali kaj je senca v primeri z resnico? Ljudstvo ni moglo pozabiti nekdanje sreče, ko je prebivala mej njim Marija.

Kar počí glas — mornarji so prinesli novico z Laškega — da je tista hišica v Loreti. Hitro se napravijo Primorci v Loreto, da se prepričajo. In zares! Tista hišica, ki je bila pri njih, bila je sedaj v Loreti. Kako so se je razveselili! Ali še hitreje so zagnali silen jok. Plazili so se po kolenih v hišico, jokali in klicali neprenehoma: „Vrni se k nam o Marija, vrni se k nam, vrni se k nam!“ Vsi, ki so videli potrte slovenske romarje, smilili so se jim v srce. Tudi sveti oče so žalovali ž njimi vred. Vedeli so, da je njih žalost opravičena. Ali hkrati ni bilo neznano Kristovemu namestniku, da molimo: „Zgôdi se tvoja volja.“ Ni dobro posegati v božje naredbe.

Zato so sklenili obdariti Trsačane s predrago svetinjo, ki so jo imeli v Rimu — s podobo Matere božje, katero je naslikal sv. evangelist Lukež.

Zato vam predstavlja tretja slika sv. Lukeža, ki drži čopič v roki in globoko zamišljen skuša obuditi v spominu rajske poteze deviško materinskega obraza Matere božje. Vidi se, da je čutil sv. slikar, da so vse barve premrtve, vsi čopiči in vsaka roka preokorna, da bi vpodobila vzor vse lepote.

In ta slika je še sedaj tukaj. Cerkev je bila večkrat prezidana; tudi pogorela je s samostanom vred. Ali dragocena svetinja nam je ostala. Mnogo čudežev se je zgodilo na priprošnje trsatske Matere božje — mnogo potrlih sre je bilo pokrepčanih, mnogo žalostnih potolaženih.

Sedaj pa lepo pokleknite pred oltarjem. Pokažem vam čudodelno podobo. Majhna je, kaj ne, in vže začrnela, ker je tako silno stara. Ali sveta nam je in draga.“

Brat Teobald poklekne in nagne sivo glavo na prsi in goreče moli — morda za vas, moji prijatelji! Molimo še mi pred njo: „Pod tvojo pomoč pribežimo,“ potem pa na perotih duha nazaj v domovje in iz „Vrtea“ zopet k delu.

Izleta nam menda ni bilo žal. Ko bode čas, potujemo zares tjakaj in tedaj si vse to še natančneje ogledamo in morda odplovemo še naprej po morji v srečni kraj, kjer stoji še sedaj sveta hišica — v Loreto. Do tedaj na svidenje, dragi moji sopotniki!

Naum.

Zvezde.

Weš-li, kaj so zvezde zlate,
Ki prijazno zrêjo ná-te?
Ta nebrojna zvezd krdela —
To so naša dobra dela.
K nebu dobri Bog jih dviga
In jih vsako noč prižiga,
Da kot sto očésec jasnih

Nam blesté v višavah krasnih.
Ne na zemlji, na višini
Prostor dušni je vrlini;
Večni Bog jo tja postavlja,
Tam jo vsemu svetu javlja,
Da jo vsakdo ogleduje,
Da jo vsakdo občuduje!

B. K.

